

quia voluntas interna Dei non est influxus, sed principium influendi, et per illam solum voluntatem non juvatur creatura, ut aliquid ultra suam naturalem virtutem causet, nisi Deus aliquid peculiare circa causam, vel effectum ultra naturalem virtutem causæ creatæ efficiat, ut ex materia de Gratia, et de divinis auxiliis, instrumentis, ac miraculis notum est. Si ergo visio ex peculiari Dei influxu facit videre plura, quam antea, et quam naturaliter posset, necesse est, ut Deus supernaturaliter augeat visionem, vel saltem mutet modum inhæisionis, ac informationis, quem prius habebat in intellectu beati: utrumque est contra prædictam sententiam, præterquam quod est magnum miraculum sine fundamento, et præter naturam talis visionis.

13. Accedit, quod illa responsio accommodat receptam doctrinam de causa efficienti ad causam formalem, cum in hoc magna sit inter utramque causam differentia. Nam causa formalis est magis intrinseca, et ideo neque potest effectus formalis sine illa fieri: neque e contrario illa potest alium effectum formalem conferre, præter eum, quem habet connaturalem. Et ideo si talis visio Dei particularis et individua talem, ac tantum effectum formalem adæquatam naturaliter confert, id est, necessitate naturali, si inest, subjecto, connaturali modo in suo ordine, impossibile est, ut ille effectus augeatur, non aucta forma: neque Deus potest influxu suo speciali ad hoc augmentum effectus causam juvare, non augendo formam; tum quia alias ex illa parte conferret effectum formalem sine forma; tum etiam quia ille influxus (ut argumentabar) aliquid extra Deum esse debet. Nam Deus aliquid debet efficere, quod non potest intelligi sine mutatione in Angelo vidente, ut videns est, ac subinde in ipsa visione. Tum denique, quia si ille influxus Dei visionem adjuvat, oportet ut sit per modum concursus, ita ut ipsa visio aliquid cooperetur formaliter, quod prius non causabat, neque naturaliter causare poterat, quod in causa formali intelligi non potest: nam in hoc etiam multum ab efficienti differt.

14. *Aliorum evadendi modus.* — Alius modus evadendi vim rationis esse potest, negando antecedens, nimirum, visionem Dei inhærentem intellectui necessitate naturali conferre totum suum effectum adæquatam: negatur enim hoc quoad objecta secundaria. Formalis enim effectus visionis ita fit in subjecto visionis, seu intellectu, ut non sit omnino absolutus, sed includat transcendentalem respectum

ad objectum visibile, ad quod visio ducit, et cum quo veluti unit intellectum. Hoc ergo objectum in visione Dei est duplex: unum primum, quod est ipse Deus, et respectu illius verum est, visionem conferre naturaliter suum effectum formalem adæquatam, qui non augeatur non aucta visione, quia Deus semper æqualiter videtur, et ex parte sua semper eodem modo se habet. Aliud objectum visionis est secundarium, quod sunt res visæ in Deo, et respectu illius objecti non confert visio naturaliter, ac necessario suum adæquatam effectum, sed potest majorem, vel minorem conferre, vel quia ipsum objectum in se aliter, et aliter se habet, vel quia objectum hoc secundarium non videtur, nisi per primum, et ipsum primum in illo secundario representando est quasi speculum voluntarium, quod non ex necessitate, sed pro suo arbitrio illud representat. Et hoc modo fortasse respondebunt theologi, qui dicunt res videri in verbo DEI tanquam in speculo voluntario.

15. *Rejiciuntur primo.* — Sed hæc evasio non est solidior, quam præcedens. Primo quia forma in informando non est causa libera formaliter, et quasi elicitive (ut sic rem explicem), nec etiam est libera imperante, id est, pendens ab aliquo libere imperante in suo effectu formali præstando; ergo ex necessitate confert totum suum effectum formalem, supposita existentia, et inhærentia ipsius formæ. Ita enim semper loquimur, nam ita supponimus visionem factam in intellectu Angeli cooperantis, et attendentis ad videndum, et in eadem co-operatione, et attentione perseverantis. Sic ergo consequentia evidens est, quia inter effectum liberum, et necessarium per se non est medium, cum opponantur contradictorie. Nec effectus potest esse liber, nisi vel ex causa elicitive, vel ex imperante; ergo si adæquatus formalis neutro ex his modis est liber, recte infertur, esse omnino necessarium, et naturalem. Jam ergo prima pars antecedentis de effectu libero elicitive per se videtur evidens: quia nullus effectus est liber elicitive, nisi respectu voluntatis elicentis; neque enim in rebus alia forma invenitur formaliter libera, nisi voluntas. Imo ipsa voluntas non est libera in informando, sed in efficiendo tantum suum proprium actum: nam quatenus animam formaliter afficit, ex necessitate naturali suum formalem effectum illi confert; unde nullus effectus invenitur elicitive liber (ut sic dicam) nisi per ordinem seu habitudinem ad voluntatem, ut ad proprium principium efficiens ipsum.

16. Altera etiam pars de libero effectu imperative, non minus efficaciter probari potest. Quia vel ille effectus est liber ex imperio voluntatis ipsius Angeli videntis, vel ex imperio voluntatis Dei: neutrum dici potest; ergo. Probatur minor quoad priorem partem, quia visio beatifica non est actus liber videnti, aut pendens ex libera motione voluntatis ejus, vel in suo fieri, vel in suo esse, vel in modo inhærendi, informandi, seu afficiendi intellectum ejus, quæ omnia sunt adeo nota, ut non indigeant probatione. Accedit quod nullus alius actus, vel forma pendet in suo effectu formali, ab imperio voluntatis: quamvis enim actus fidei, verbi gratia, ut fiat, vel non fiat, pendeat ex motione voluntatis, tamen si sit, quod habeat in intellectu talem, vel talem effectum, non pendet ex libertate voluntatis. Idemque est de cæteris actibus, et anima ipsa rationalis licet in suis actibus libera sit, quod informationem, non pendet ex imperio voluntatis, sed necessario informat, si fiat in corpore disposito, vel necessario amittit informationem, si dispositio necessaria tollatur. Atque hæc pars ex alterius partis probatione confirmabitur. Probatur ergo posterior pars de imperio voluntatis DEI, quia licet visio beata sit effectus liber DEO, ac pendens ex libero ejus imperio, si tamen DEUS semel velit libere concurrere, et elevare intellectum Angeli ad elicendam visionem, jam non pendet ex libertate Dei, quod visio habeat in intellectu hunc, vel illum formalem effectum, quia Deus faciendo visionem cum intellectu, facit illam in intellectu, et ex intellectu: unde illam simul unit intellectus, ergo necessario simul facit informationem ejus, ac effectum formalem connaturalem illi, quia non potest talis forma alium conferre; ergo supposita efficientia formæ in subjecto, non manet libertas quoad ejus formalem effectum, quia jam est necessitas, quasi composita, qua res, quando est, necessario est.

17. *Rejiciuntur ulterius.* — Neque aliquid confert distinctio de effectu formali in ordine ad objectum primum, vel secundarium, quia isti non sunt duo effectus formales, sed unus, et idem indivisibiliter; ergo si ille effectus est connaturalis, et necessarius respectu objecti primarii, eandem necessitatem habere debet in ordine ad secundarium, et secundum quamcumque aliam rationem, quia non potest eadem res, vel modus indivisibilis esse necessarius, et liber in ordine ad eandem voluntatem. Confirmatur ac declaratur, quia si ex sola libertate DEI pendet, quod talis visio Angeli, in

se eadem manens, representet hoc, vel illud objectum secundarium, necesse est, ut præter voluntatem, quam Deus habet dandi huic Angelo talem visionem sui, habeat (nostro modo intelligendi) speciale decretum liberum, quo velit, ut talis Angelus per talem visionem sui, videat talem effectum præsentem, vel futurum: sine quo decreto visio illa ostenderet DEUM, non vero talem effectum. Interrogo ergo, an ex vi talis decreti aliquid visioni vel unioni ejus ad intellectum addatur, vel an illud decretum habeat aliquem specialem effectum ad extra, vel prorsus nihil extra se Deus per illud operetur. Si primum dicatur, non persistitur in sententia, dicebatur enim, nullam in visione, vel in effectu ejus formali, seu, quod perinde est, in unione ejus ad intellectum, mutationem fieri. Si vero dicatur secundum, idem inconveniens sequitur, quia explicari non potest, quid fiat in vidente, si visio, vel inhæsiō ejus ad intellectum non mutatur. Si vero dicatur tertium, nihil ibi erit quod libere fiat per ordinem ad voluntatem DEI, quia per decretum illud liberum nihil ad extra fit, et consequenter neque illa visio habeat majorem effectum formalem circa secundarium objectum, quam antea habebat. Confirmatur secundo, quia visio Dei non potest terminari ad objectum secundarium nisi mediante primario, quia, nisi hoc esset ratio videndi illud, non essent primum et secundarium, sed concomitanter se haberent, et ad summum possent dici primum et secundarium ordine dignitatis, et excellentiæ. Et tunc multo minus posset intelligi augmentum in formali effectu talis visionis, sine augmento intrinseco in propria entitate ipsius visionis.

18. *Suadetur secundo eadem prior pars assertionis ab incommotis.* — Potest tandem hæc prior pars de extensivo augmento ab incommotis suaderi, quia si posset augeri visio in representatione extensiva, sine suæ entitatis augmento, aut intrinseca mutatione, sequeretur, illud augmentum rerum representatarum posse durare in infinitum per totam æternitatem, videndo semper novos effectus in Verbo, simul cum eis conservando visionem omnium, quæ a principio visionis cogniti in eodem Verbo fuerant, non aucto lumine, aut actu videnti in se. Probatur sequela, quia si per actum quo videbantur tres effectus, sine ulla additione, vel mutatione intrinseca, postea videntur quatuor, eadem ratione per hunc postea videri potuerunt quinque, et sic in infinitum, quia est eadem proportio, et ratio. Ni-

mirum, quia non major virtus, vel attentio, vel actualis effectio requiritur ad videndum novum effectum: nam si hoc ita est in additione unius effectus supra præcedentes in aliquo numero designato, eandem rationem habet in quolibet. Consequens autem videtur incredibile, tum quia alias posset primus Angelus suo lumine, et visione aliquando in Verbo omnia, quæ videt beatissima Virgo, licet longe inferius gloriæ lumen habeat, tum etiam quia alias, vel videndo plura in Verbo, et cæteris omnibus paribus, non videretur melius Deus, quod repugnat visioni effectum in causa, vel certe per eandem visionem immutatam nunc minus, et postea magis, ac perfectius videtur DEUS, quod mens non capit, et præterea tunc videndo plura, in ipsa essentiali, ac formali beatitudine augmentum fieret, quod repugnat, ut in principio supposuimus. Atque hæc pars magis ex sequenti puncto confirmabitur.

19. *Jam confutatur secunda pars assertionis secunde de variatione visionis quoad numerum cognitorum.* — Ut igitur alteram assertionis partem probem dico ulterius, non posse Angelum videre in Verbo novos effectus per eandem Dei visionem in se omnino immutatam: et eadem ratione non posse Angelum non videre nunc, quod prius in Verbo videbat, sine mutatione in ipsa visione. Ac proinde varietatem illam, etiamsi absque augmento fingatur (quatenus tanta fit ex parte aliarum rerum diminutio, quanta ex altera parte fit accretio), sine in mutatione in vidente, et visione esse non posse. Ita docui in dicto capite 27, in fine, estque manifesta sententia D. Thomæ, 1 part., quæst. 12, art. 9 et 10, et 3, contra Gent., cap. 60, et quæst. 8, de Veritate, art. 12, specialiter de Angelis dicit, videre aliqua futura contingentia in Verbo, licet non videant omnia, et addit in solutione ad secundum, *respectu eorum, quæ vident in Verbo, indifferenter se habere ad cognoscenda præsentia, et futura.* Ratione probatur, quia imprimis ut hæc varietas fiat sine augmento, necesse est, ut ex rebus prius in Verbo visis, Angelus tot videre desinat, quot de novo videre incipit. Hæc autem proportio imprimis non potest semper, ac perpetuo servari. Nam fortasse prius visa adhuc sunt præsentia, et opus est simul hæc, et illa videre. Et deinde intelligi non potest, quod aliquid cognitum postea ignoretur, imo et oblivioni tradatur, et quod actus, vel habitus cognoscens in nullo diminuatur.

20. *Ecasio Ferrariensis ab exemplo.* — Paludanus aliud exemplum adducit. — Unde gene-

ralius argumentor, probando esse impossibile, fieri varietatem illam in objectis, nunc visis, et antea non visis, et nunc non visis, et antea visis, quin fiat mutatio aliqua in ipsa visione. Quia non potest per temporis successionem affirmatio, quæ prius erat falsa, postea vera fieri, et contradictoria negatio, quæ prius erat vera, transire in falsum sine aliqua reali mutatione in rebus facta, sed in illa rerum varietate fit hujusmodi transitus inter contradictoria: nam prius falsum erat dicere: Angelus videt in Verbo Paulum credentem, et negatio contradictoria erat vera, et facta conversione Pauli affirmatio est vera, et negatio falsa, juxta illam sententiam; ergo propter aliquam mutationem realem factam in vidente, ut videns est, quæ nulla esse potest, nisi in ipsa visione facta sit aliqua mutatio; ergo non potest dari talis variatio, et successio, quin aliqua mutatio in visione ipsa intercedat. Respondebunt, necessariam quidem esse aliquam mutationem, non tamen in vidente, vel visione, sed in rebus visis, et Ferrariensis adducit exemplum de specie intelligibili Angeli, quæ nunc facit videre rem præsentem, et antea non poterat, sine mutatione sui propter mutationem objecti. Paludanus vero adhibet exemplum de facie visa in speculo prius sine macula, et postea cum illa denuo facta, per mutationem objecti sine mutatione visionis.

21. *Ad primum exemplum.* — Sed imprimis hæc exempla non sunt ad rem: nam species intelligibilis Angeli non est forma, per quam Angelus formaliter videt rem præsentem, quando illa est, sed est principium efficiens visionem, et ideo non fit Angelus ex non vidente videns talem rem sine interna mutatione sui, et visionis. Species autem potest facile concurrere active ad visionem, cum antea non concurreret, sine sui mutatione, quia principium efficiens non mutatur, cum facit, sed mutatur id, in quod agit, et ita illa species facit suo modo mutationem in intellectu Angeli. Quod si urgeatur, quia illa species, immutata manens nunc potest facere actum intuendi, quem antea facere non poterat. Respondetur, speciem illam a principio, ac semper habuisse intrinsecam vim faciendi ex parte sua, ex defectu autem alterius conditionis requisitæ dicebatur antea non posse: et ideo illa impotentia extrinseca est, et per extrinsecam mutationem alterius rei auferri potest. Sicut ignis sine passo non potest calefacere, illo autem præsentem potest sine sui mutatione, quia illa impotentia solum erat per accidens in condi-

tione requisita, virtus autem intrinseca jam inerat. Secus autem est de visione, quæ formaliter, et per se facit videntem, et ideo non potest in ejus effectu formali esse varietas, seu transitus a negatione ad affirmationem, nisi in ipsamet visione aliqua mutatio fiat. Quia ad suum effectum formalem præstandum nulla alia conditione indiget præter ipsam inhæsiōnem, et informationem; unde etiam fit, ut supra probatum est, ut semper, ac necessario habeat effectum formalem adæquatam.

22. *Ad secundum exemplum.* — In alio vero exemplo falsum sumitur: nam quando is, qui prius videt faciem suam in speculo sine macula, postea videt maculam denuo factam, necessario mutatur aliquo modo: quia necesse est, ut species illius maculæ ad speculum diffundatur, et ab illo in oculum videntis per reflexionem imprimatur, et mediante illa videns suam maculam intueatur: impressio autem speciei, et visis ejus sine aliqua mutatione non fit. Neque Paludanus negat omnem mutationem, sed intensivam tantum, extensivam vero admittit. De qua quomodo in oculo corporali fiat, alterius considerationis est. Sic ergo nos concludimus in visione beata necessariam esse aliquam mutationem intrinsecam videnti, et consequenter in ipsa visione, et solum extrinsecam in re visa non sufficere. Quod ulterius probatur, quia mutatio, qua beatus fit ex non vidente hanc rem, videns illam, vel e contrario, non est mutatio in sola denominatione extrinseca sed in intrinseca: ergo necessario esse debet in aliqua forma inhærente ipsi videnti, et non nisi in visione, ut est per se clarum; ergo necesse est visionem, visionem ipsam aliquo modo mutari. Primum antecedens probatur, quia videre hanc rem denominatio intrinseca est ab actu vitali inhærente potentiæ, ut est notum ex philosophia: in hac autem denominatione fit mutatio quando aliquis ex vidente fit non videns. Prima vero consequentia patet: tum quia nulla denominatio tollitur nisi per mutationem in forma denominante, ut inductione constare potest: tum etiam quia illud est quasi adæquatam signum extrinsecæ denominationis, scilicet, quod ponatur, et tollatur sine mutatione subjecti denominati, ut patet in denominatione visi, vel non visi, creantis, vel non creantis, etc.

23. *Effugium.* — *Ecvertitur.* — Dices, Angelum constitui quidem absolute videntem per denominationem intrinsecam, tamen cum additur, esse videntem hanc rem secundo vi-

sam, ibi includi absolutum cum respectu, et quoad absolutum esse denominationem intrinsecam: quoad respectum vero esse extrinsecam, et ideo quando ex non vidente hanc rem, fit videns illam, non mutari in absoluto, quod est visio: nec in denominatione intrinseca, sed solum in respectu, et consequenter in sola denominatione extrinseca. Sic enim relationes mutantur, et incipiunt, ac desinunt denominare per solam mutationem extrinseci termini. Sed hoc non satis animadversum est, et si attentius consideretur, sufficit ad intentionem nostram comprobendam: nam scire, aut videre hanc rem, non dicit absolutum cum respectu prædicamentali, et extrinseco, seu adventitio, sed dicit absolutum includens respectum transcendentalem, qui intrinsecus omnino est, et essentialis formæ absolutæ: sicut est respectus scientiæ ad scibile, et potentiæ ad objectum. Ergo non potest visio, quæ prius non erat visio talis rei, fieri visio illius per solum accidentalem, et prædicamentalem respectum resultantem ex positione objecti, seu termini, quia ille respectus, vel nihil reale est in vidente, vel non pertinet ad formam, quæ formaliter constituit videntem talem rem: sed potius illam supponit, ut fundamentum suum. Igitur sicut denominatio videntis absoluta est a forma intrinseca, ita etiam denominatio videntis hanc rem. Imo non est una magis a forma absoluta, quam alia, sed prior est absoluta cum transcendentali respectu ad objectum visibile confuse conceptum: posterior est cum simili respectu ad particulare objectum, vel in præsentem prior potest sumi cum respectu ad Deum absolute visum: posterior vero cum respectu ad effectum visum in Deo, vel quod perinde est, ad Deum, ut est causa talis effectus. Semper tamen respectus ille est transcendentis, et intime imbibitus in forma absoluta: ideoque mutari non potest per solam denominationem, vel mutationem extrinsecam, sed necesse est, ut ipsa forma absoluta, de cujus intrinseca ratione est talis respectus, mutetur.

24. Et in hoc est magnum discrimen inter relationem prædicamentalem, et respectum transcendentalem. Nam prior relatio, vel præter fundamentum absolutum non addit, nisi denominationem extrinsecam a concomitantia termini, vel si addit aliquam formalitatem inhærentem fundamento (ut habet vulgaris opinio, vel loquendi modus) in illa formalitate fit mutatio quodammodo intrinseca, licet fiat per mutationem termini, quia talis formalitas ab illo pendebat. At vero respectus transcenden-